

Verkiezingsuitslag hard gelag voor Duitse regering

Achtergrond - 13 juni 2024 - Auteur: Wiebke Pittlik

In Duitsland is de christendemocratische CDU/CSU veruit de grootste partij geworden bij de Europese verkiezingen, met 30 procent van de stemmen. De rechtsradicale AfD werd groter dan de sociaaldemocratische SPD van kanselier Olaf Scholz.

De uitslag is een klap voor de coalitie van SPD, Groenen en FDP. De Groenen haalden slechts 11,9 procent van de stemmen, terwijl ze bij de vorige Europese verkiezingen in 2019 nog 20,5 procent haalden. De SPD kreeg 13,9 procent van de stemmen (2019: 15,8). De FDP verloor slechts licht en kwam op 5,2 procent (2019: 5,4).

De AfD haalde 15,9 procent van de stemmen (2019: 11). Een opmerkelijke winst voor een partij die kort voor de verkiezingen de lijsttrekker en de tweede man uit de campagne moest halen wegens ernstige verdenkingen en extreme uitspraken. In de Oost-Duitse deelstaten deed de AfD het zelfs beter dan de christendemocratische CDU.

De nieuwe partij van voormalig Linke-politica Sahra Wagenknecht, BSW, kwam op 6,2 procent en krijgt daarmee zes zetels in het Europees parlement. Het waren de eerste verkiezingen voor BSW. In de Oost-Duitse deelstaten haalde de partij ruimschoots meer dan 10 procent. Het betekent dat de partij waarschijnlijk ook bij de deelstaatverkiezingen in Brandenburg, Thüringen en Saksen in september een factor van belang is. De meeste kiezers van de BSW kwamen volgens het kiezersonderzoek van Infratest Dimap ([via Tagesschau](#)) van de SPD en Die Linke. Die Linke werd gehalveerd en haalde nog maar 2,7 procent van de stemmen (2019: 5,5).

De conservatieve partij Freie Wähler wist 2,7 procent (2019: 2,3) van de kiezers voor zich te winnen. De pan-Europese progressieve politieke beweging Volt won in Duitsland behoorlijk en kwam op 2,6 procent (2019: 0,7). De satirische partij Die Partei kreeg 1,9 procent, de Tierschutzpartei 1,4 procent. De kleine partijen ÖDP, Familie en PdF haalden 0,6 procent van de stemmen en veroverden daarmee alledrie een zetel. De Piraten kwamen op 0,5 procent.

Zulke kleine partijen zijn niet in het Duitse parlement vertegenwoordigd omdat bij

de Bondsdagverkiezingen een kiesdrempel geldt van 5 procent. Alleen partijen die boven die kiesdrempel uitkomen, krijgen zetels in de Bondsdag.

Grafiek van de verdeling van de Duitse zetels in het europarlement, via [Statista](#)

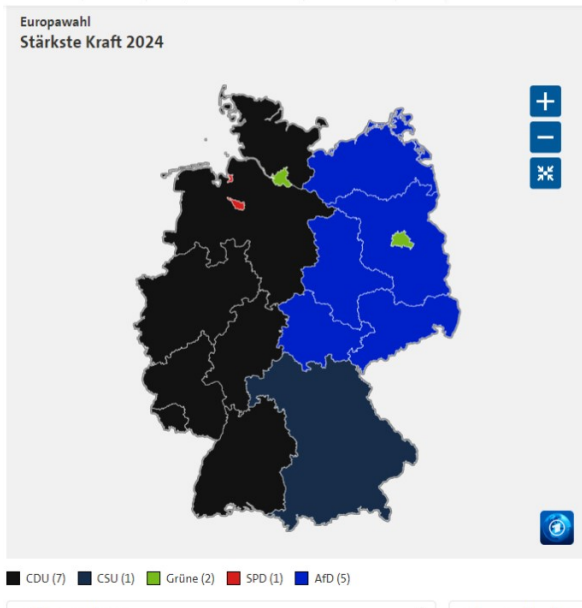
Jonge kiezers

De kleine partijen bleken populair onder de jongere kiezers. 28 procent van de kiezers tussen 16 en 25 jaar stemden op de kleine partijen. Volt haalde bij deze groep 9 procent.

Voor het eerst mochten jongeren vanaf 16 jaar stemmen in Duitsland. De jongeren stemden meer dan verwacht op CDU (17 procent) en AfD (16 procent). Het grote succes van de AfD bij jonge kiezers was vorige week een veelbesproken thema in de Duitse media. Voor dit stemgedrag werden [verschillende verklaringen](#) gegeven: jonge kiezers zien de toekomst op dit moment niet met vertrouwen tegemoet maar eerder met vrees. Een partij als de AfD speelt in op die angsten. De regering was het afgelopen jaar vaak negatief in het nieuws en heeft in de verkiezingscampagne vooral gewaarschuwd voor het gevaar van de AfD en minder aandacht gehad voor de problemen van jongeren, stelden anderen. Uit onderzoeken zoals de gezaghebbende [Mitte-Studie](#) blijkt dat rechtsradicale en zelfs racistische standpunten steeds meer instemming krijgen in Duitsland, het gedachtegoed van de AfD is genormaliseerd. De AfD is daarbij erg actief en succesvol op sociale media. Daarbij zijn er veel social-media-accounts die hetzelfde rechtsradicale gedachtegoed verspreiden als dat van de AfD.

Jongeren zijn zwevende kiezers bij uitstek, ze hebben nog geen vaste partij. Dat blijkt: bij de vorige EU-verkiezingen in 2019 stemden jongere kiezers nog massaal op de Groenen. Het waren de hoogtijdagen van de Fridays for Future-beweging. De Groenen verloren maar liefst 23 procentpunten bij de jonge kiezers. De Groenen maken in Duitsland deel uit van de regering en de klimaatbeweging is zeer kritisch over het regeringsbeleid.

Oost-Duitsland

In de deelstaten van de voormalige DDR werd niet de CDU/CSU maar de AfD met ruime afstand de grootste partij. Op de kaart tekent zich de oude grens tussen Oost en West, DDR en BRD, af. De West-Duitse deelstaten zijn zwart; de kleur van de CDU/CSU. De Oost-Duitse deelstaten zijn blauw, de kleur van de AfD.

Waarom in het oosten van het sinds 1990 verenigde Duitsland meer op de AfD wordt gestemd - en het rechtseradicale spectrum er bijzonder actief is - daarover zijn boeken vol geschreven. Het oosten verschilt in veel opzichten van het westen van Duitsland. Sociaal-economisch gaat het er minder goed, grote delen hebben te maken met bevolkingskrimp en vergrijzing. Het oosten kent veel ontevreden kiezers voor wie de 'oude partijen' hebben afgedaan. De AfD zet zich af tegen die partijen.

Tegelijk is de AfD inmiddels zelf een gevestigde partij en weet steeds meer kiezers voor haar denkbeelden te winnen. Uit de analyses van de uitslag op [Tagesschau](#) blijkt dat de partij niet alleen proteststemmers trekt: 51 procent van de AfD-kiezers koos uit overtuiging voor die partij, 44 procent uit teleurstelling over de andere partijen. 82 procent van de AfD-kiezers maakt het niks uit dat delen van de partij door de veiligheidsdienst als rechtsextreem worden aangemerkt, zolang ze de juiste thema's aanpakt.

Ook bij de verkiezingen voor gemeenteraden die tegelijk werden gehouden, boekte de AfD flinke winsten in Oost-Duitsland. Gemiddeld haalden de rechtseradicale partijen op lokaal niveau bijna 30 procent. In Großschirma in de deelstaat Saksen haalde de partij zelfs 49 procent. Met de AfD willen andere partijen niet samenwerken. Dat hebben ze ook na deze verkiezingen herhaald. Maar beleid maken zonder de AfD wordt in veel gemeenten in het oosten van Duitsland steeds moeilijker. In meerdere plaatsen in Oost-Duitsland werden ook tweede rondes voor burgemeesterverkiezingen gehouden. Die werden nergens door de AfD-kandidaat gewonnen.

Opkomst

De opkomst bij de verkiezingen op zondag 9 juni was opvallend hoog: 64,8 procent van de meer dan 60 miljoen kiesgerechtigden ging stemmen. In Nederland was die met 46,2 procent een stuk lager.

Nasleep verkiezingen

De Europese delegatie van de AfD heeft besloten dat Maximilian Krah - eerste op de AfD-lijst - geen deel uitmaakt van de fractie. Volgens een woordvoerder wil hij wel zijn zetel in het parlement innemen. Krah wordt verdacht van omkoping en connecties met Rusland en zijn medewerker is gearresteerd wegens spionage voor China. Nadat hij het opnam voor SS'ers wilde vooral de Franse Rassemblement National niet langer met de AfD in een fractie zitten en werd de partij uit de fractie Identiteit en Democratie gezet. De tweede kandidaat op de AfD-lijst, Petr Bystron, mag wel deel uit blijven maken van de AfD-delegatie in het Europees Parlement. Tegen hem loopt een onderzoek wegens omkoping en witwassen en hij wordt in verband gebracht met het pro-Russische desinformatiekanaal Voice of Europe. Dit onderzoek is gepauzeerd omdat Bystron als europarlementariër nu onschendbaarheid geniet.

Terwijl de Franse president Macron na de EU-verkiezingen direct nieuwe verkiezingen voor het Franse parlement aankondigde, maakte kanselier Scholz duidelijk dat hij zoiets niet van plan is. Dat kan in Duitsland ook niet op die manier.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel:

<https://duitslandinstituut.nl/artikel/59927/verkiezingsuitslag-hard-gelag-voor-duitse-regering>